Ч. 182 (13.130). Львів, четвер 18. серпня 1932. Poczłowa opłata z łaczono ryczałtem. Рік LIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“ Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 4·00 зол.
Чвертьрічно 12·00 „
Піврічно 24·00 „
Річно 48·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар. Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр. Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Канікула — преса — читач.

Львів, 16. серпня 1932.

Канікула — це такий час, в якому одні при праці потом обливаються, а інші щиро відпочивають. Канікула — благословенний час. Благословенний для рільників, бо збирають земні плоди, благословенний і для літників. бо вони стараються нічого не робити. Накінець канікула благословенна для всіх і всіх, що мають якісь зобовязання.

Жнива — каже хлібороб — і тому не має часу займатись такими справами, як виконування якихсь там інших обовязків чи дотримування зобовязань. Відпочинок, каже перебуваючий на селі міщух-інтелігент, і тому не може займатись такими справами, як от хочби своєчасна висилка передплати на газету. Але канікула — це ще такий час, в якому передовсім усі літники, що висипались із міст на наші гори й доли, дуже пильно читають газети, дарма, що за них не платять. Канікула накінець — це такий час, у якому всі, навіть зовсім індеферентні у громадсько-політичних справах, займаються політикою. Цю політику, з газетою в руках, „роблять“ вони зчаста по лісах, по садках, по городах і городцях, а все в тіни, далеко від пекучого сонця і непокликаного зоркого ока. Політику „роблять“ виключно на підставі зачерпнутих з газет відомостей, перечитаних статтей, спопуляризованих у пресі гасел, але за газету вони таки не платять. А не платять. бо в них відпочинок! Вони широко і глибоко дихають, голосно дискутують, словом: підреперовуються, регенеруються на цілий черговий божий рік.

А преса, яка всеж таки у великій мірі допомагає їм у цьому їхньому відпочинку, не має права відпочивати. Вона мусить виконувати завдання, мусить інформувати, усвідомлювати, словом: мусить виходити у світ на потребу й додо своїм читачам і цілому громадянству. Канікула для преси убійча, бо передплатники, чи вірніше післяплатники, запиваючись воздухом та відпочинком, або й радісною працею (коли це хлібороби), цілковито забувають, що й преса потребує в часі канікули не тільки широко і глибоко дихати, але й відпочати від своїх громадських зобовязань. Тимчасом у нас це неможливе. Передплатники або відпочивають аж до даремнення, або лікуються, або перепрацьовуються, свої зобовязання супроти преси занедбують і таким чином вганяють її у великі труднощі. Вона ледви дихає. Вона подекуди корчиться навіть на половину, подекуди вгинається під вантажем труднощів. А передплатники купаються в сонці. Вони роблять собі, як сказано, мораторію як у передплатах, так і в післяплатах!

Одначе ми думаємо, що з усіми тими мораторіями якось не в порядку. Треба і своїй пресі дати свобідно дихати в часі канікули. Треба в часі відпочинку подискутувати і про її потреби, болі, недостачі і треба накінець виконати свій грошевий обовязок пренумератора супроти неї. Коли так не буде, то скоро ми мабуть погубимо всю нашу пресу, знівечимо дорогий набуток і працю поколінь, вернемось кількадесять літ назад, коли в нас не було ніякого щоденника, ніяких аспірацій, ніяких побажань, ніяких стремлінь ні змагань. Так, при занедбуванні своїх зобовязань супроти своєї преси доведемо до того, що станемо хіба направду безглуздою, безвільною масою, подібною до травоїдних сотворінь, масою якої не зелектризує ніяка ідея, не підшибить ніякий порив, не розбудить ніякий грім.

Відпочивайте, підсилюйтеся, але підсилюйте і свою пресу! Не забувайте про неї і в часі канікули! Бо коли її втратите, тоді щойно зрозумієте, що не йдете вперід, а вертаєтесь, відступаєте на давно лишені становища, з яких вас легко, без зусилля вибють та втрунуть у прозябання ті, що викликають волю до життя, волю до змагань і волю до поступу.

—o—

Союз Народів і українці.

Українські петиції в Союзі Народів від 1921 р. по останні часи.

Наше громадянство мало поінформоване про те, скільки заходів і скільки зусиль зужили українці вже на те, щоби порушити і зворушити „сумління“ (нехай нам це буде вільно сказати!) політичного світа і звернути його увагу на наші недостачі, болі та пережівання. Тих зусиль у ріжних часах і при ріжних обставинах було багато. Концентрувались ці зусилля в руках кожночасних наших передових, експонованих і відповідальних людей. Для ілюстрації тих великих зусиль, що їх зужили наші провідні діячі для заходів про поправу нашої долі, подамо далі спис самих тільки петиций, що наплили до Союзу Народів від 1921 р. по станні дні. Ось вони:

1) **Петиція Української Національної Ради** Сх. Галичини з 15. лютого 1921 р. підписана президентом тієїж Ради д-ром Евгеном Петрушевичем. Зміст петиції: Загальне положення українського народу в Польщі. Петиція не розглянена Союзом Народів.

2) **Петиція Сенату Українського Університету у Львові** підписана Ректоратом Українського (тоді нелегального) Університету в справі університету. Вона датована: Львів, 15. листопада 1922 р. Союз Народів її не полагодив.

3) **Петиція Національної Ради** Сх. Галичини підписана през. д-ром Евгеном Петрушевичем про загальне положення українського населення в Польщі. На ній дата: 1. вересня 1923. У цій петиції президент Петрушевич домагався висилки окремої комісії Союзу Народів до Сх. Галичини для прослідження положення. Її Союз Народів теж не полагодив.

4) **Петиція українців, білорусинів. німців, і литовців** у справі польської політики супроти цих народів. Від українців петицію підписав д-р Михайло Лозинський. Вона датована: Женева, 25. вересня 1923. Досі вона нерозглянена.

5) **Петиція Українського Народнього Комітету** з 9. лютого 1924 р. Петицію підписали за Народній Комітет: о. проф. Олександер Стефанович і ред. Михайло Струтинський. Її зміст: Загальне положення українського населення в Польщі. Цю петицію Союз Народів розглядав. На неї наспіла відповідь польського уряду дня 4. червня 1924. Цілий матеріял (петицію і відповідь) секретаріят Союзу Народів передав до розгляду членам Ради Союзу 12. червня 1924 р. Резолюції Ради в справі цієї петиції не маємо. Вона, на всякий випадок, нічого в нашому положенні не змінила. За великі були польські впливи в Союзі Народів.

6) **Меморіял Народнього Комітету Української Трудової Партії** в справі загального положення українців у Польщі. Меморіял підписали: д-р Силір Голубович, тодішний голова партії та Аркадій Малецький — секретар. Він має дату: 10. червня 1924 р. Цим меморіялом Союз Народів теж займався, Відповідь польського уряду наспіла на нього дня 2. жовтня 1924. Цілий матеріял перейшов до членів Ради Союзу Народів ще в жовтні цьогож року. Резолюції Ради не знаємо.

7) **Меморіял президента Національної Ради** д-ра Евгена Петрушевича в справі загального положення українського населення в Польщі з 1. вересня 1924 р. Меморіялу Союз Народів не розглядав.

8) **Меморіял Українського Т-ва Прихильників Союзу Народів** (на еміграції) в справі загального положення українців у Польщі з дати 1. жовтня 1925. Його підписали: д-р Роман Перфецький як голова й Антін Петрушевич як секретар. Меморіялу в Союзі Народів не розглядали

9) **Меморіял през. д-ра Евгена Петрушевича** в тій самій справі з дати: Женева, 1. вересня 1925. Меморіялу в Союзі Народів теж не розглядали.

10) **Петиція Батьківського Комітету приватної гімназії СС. Василіянок у Львові** в справі заборони вживання української мови при навчанні історії та ґеоґрафії в приватних українських школах. Петиція має дату: 8. лютого 1926. Її підписали батьки учениць. Петицією займалися в Союзі Народів. Відповідь польського уряду наспіла 24. червня 1926. Весь матеріял дістали члени Ради Союзу від секретаріяту в липні 1926 р. Резолюція нам невідома.

11) **Петиція Українського Національно-Демократичного Обєднання у Львові** з дня 27. серпня 1926 р. в справі відношення польської влади до тих, що підписували петиції до Союзу Народів. Петицію підписали: д-р Дмитро Левицький, голова УНДО і Володимир Целевич, головний секретар. Петицію розглядали в Союзі Народів. Відповідь (обсервація) польського уряду на неї наспіла 10. грудня 1926 р. Секретаріят Союзу Народів передав петицію і польську відповідь членам Ради Союзу Народів у грудні 1926 р.

12) **Меморіял президента Української Національної Ради** д-ра Евгена Петрушевича в справі загального положення українського населення в Польщі, Румунії та Чехословаччині з дати: 1. вересня 1926. Меморіял адресований до президента Союзу Народів, Його в Союзі Народів не розглядали.

13) **Петиція президента Української Нац. Ради** д-ра Евгена Петрушевича до президента Союзу Народів у справі польської шкільної політики супроти українців у Польщі. Петиція має дату: Берлін, 18. лютого 1927. Цю петицію в Союзі Народів розглядали. На неї наспіла відповідь (**observation**) польського уряду з дня 14. червня 1927. Всі матеріяли (петицію та відповідь) секретаріят передав під розгляд членів Ради Союзу ще цьогож місяця.

14) **Петиція президента Української Нац. Ради** д-ра Евгена Петрушевича в шкільній справі (польська шкільна політика супроти українців). Петиція має дату: Берлін, 1. липня 1927. В Союзі Народів розглядали цю петицію. На неї наспіла 9. грудня 1927 р. польська відповідь, що складалась із двох частин: 1) заяви польського уряду, що д-р Е. Петрушевич не має права вносити петиций і тому польський уряд на цю петицію рішив не відповідати; 2) відповіди на петицію з 18. лютого 1927 р. у виді перегляду початкових шкіл, що обслугують освітні потреби українського населення в Польщі. Цю петицію і ці відповіди польського уряду передав Секретаріят членам Ради Союзу Народів під розгляд і вирішення. Покликаний Радою для розгляду цієї справи Комітет Трьох (Анґлія, Голяндія, Китай) рішив дня 6. березня 1928 р., що **не вважає за доцільне виявляти в цій справі якунебудь ініціятиву.** Такою резолюцією Комітет Трьох доказав, що доля меншостей для Союзу Народів не бажана і не цікава.

(Продовження буде).

—o—

Американський пролетаріят над морем.

(Кореспонденція з Америки.)

Ню-Йорк дня 2. серпня 1932.

Саме передучора був один з найгорячіших днів у Ню-Йорку. Неділя, день вільний від праці, тепер загальне безробіття, а до цього ще й літня пора, дала тисячам людей нагоду до відпочинку. Що в такому має часі робити більше ніж 6-міліонове місто?

Майже половина його мешканців, що поселилися в самому осередку, шукає прохолоди поза містом. Підземні, надповерхневі і надземні сітки ел. залізниці висилають що дві-три мінути то поодинокі вози (трамваї) то поїзди, зложені з 10—15 возів, а все те переповнене. Майже все їде над море. Ню-Йорк має прегарні побережа, а з них найславніше в місцевости „Коні Айленд“. Коні Айленд славиться здавна також як найбільш рухливий і дивачний у своїх видумках забавовий парк. Це в европейському розумінні, місце відпочинку для пролетаріяту.

Що це за пролетаріят? — Бідні, вихудлі робітники, нуждарі, що з них лахміття летить по дорозі? — Те правда, що вони зі собою грошей не мають, а може взагалі ледви на дорогу взяли зі собою, значить по десять центів на особу. Але, коли подивитеся на їх спосіб свобідного поведення, на їх способи забави, радість, а хочби й дешеву, та всетаки на пів шовкову одежу, то певно европейська бюрократія не краще зодіта, а вже в веселім настрою не може дорівнати отому пролетаріятови.

Тисячі прогульковців повбиралися дома в купелеві строї, на верха повбирали легке убрання і женуть просто над море. Тут або під славним хідником, або таки просто на березі, скидають верхню одіж і усадовляються групами після товариства або родини і зараз кидаються у воду. — Хто лише трошка чується на силах, або не відчуває потреби надзвичайної ощадности, йде до купелевих будинків, за пересічною оплатою 10 центів, і там дістає окрему шафку, щоби перебратися і передержати верхню одіж. Само місто Ню-Йорк, до якого належить і Коні Айленд, збудувало просторий муніципальний купелевий будинок для таких цілей і до нього спішать тисячі, коли хто не має купелевого строю, може його випозичити за малою оплатою.

Та це ще не ціла армія купелевих гостей. Біля муніципального будинку величезна площа для автомобілів. Туди приїздять тисячі родин автами, заплативши за постійне 25 центів. У кожнім авті повнісінько дорослих і дітей. І це не аристократія, ані не бюрократія. Це переважно робітничі родини, котрі купили авто для заробітку в буднім дні, а між ними і дрібні бізнесмени: купці, фахові ремісники, бюрові працівники. І вони поприїздили з дому повбирані в купелеві одяги, а лише в делікатнім прикритті зверха. Їм виплатиться приїхати автом і мати вигоду й свободу. З авта виходять вони на беріг як із своїх павільонів і йдуть просто на беріг попід хідник, що відмежовує площу від публичного — муніципального — берега.

Що то є хідник? Багата надморська оселя біля Філядельфії, знане на весь світ місто Атлянтик Сіті, дала початок до будови величавої, широкої як вулиця, променади, збудованої високо на стовпах. Це загально знаний в Америці „бордвок“-хідник. На ньому і кіоски, і павільони, і величаве освітлення і з нього доступ до найріжнородніших забав, театрів, харчівень, купелевих заведень, готелів. Тягнеться він на просторі кільканацяти кільометрів попри беріг моря і на ньому десятки тисяч людей для прохолоди. Те саме зроблено опісля і в інших, біднiших містах, хоч може не так виставно. Отже такий хідник є і в Коні Айленд. Хоч це місце для пролетаріяту, то тут побачите майже все те, що видно в богацькім Атлянтик Сіті. Для американських відносин характеристичне те, що на такім хіднику є візки, зроблені з кошикового пруття, пересічно з двома сидженнями ззаду. Ними, за пересічною оплатою одного доляра на годину, возять чорні негри на проїздку всіх охочих. І нераз десятки таких візків, попиханих негром із заду, йдуть один за другим по „бордвоку“, а на них десятки пар любується розмовою, або морським воздухом. А побіч них десятки тисяч пішеходців бігають, ходять, бавляться, регочуться і ледве звертають увагу на тих, що сидять у візках. — Нема цієї зависти, що то викликувала би така проїздка в Европі посеред біднішого населення. Тут усі — бідні й богаті. В Коні Айленд чейже пролетаріят, який не лише не знає цього слова, але просто чувся би обидженим, колиб і робітника так назвати. Тут робітник не пролетар, а свобідний громадянин, таксамо як і бізнесмен, а може ще й у кращому положенні, бо не потребує журитися адміністрацією підприємства. А те, що він не має роботи, його покищо не журить. Америка ще має досить багацтва, щоби розділити його поміж безробітних.

Хочете бачити, як цей робітничий світ бавиться на березі? Це справжне чудо, яке для свого опису потребує мистця. Представте собі лише: Тут стоїть прапор академічного товариства з грецькими буквами: Фі, Альфа, Дельта; там якийсь прапорчик у двох красках; осьтут таки шатро, подібне до хатнього даху. Недалеко вежа, а на ній сторож безпеченства, що має нагляд над тими, які купаються. Він дає знак, щоби рятувати припадково потопаючого. Десятки крісел із маленькими полотняними піддашами, а на них поодиноко, старші люди, що гріються на сонці. Побіч стоїть дитячий візок, а в ньому головна особа, довкруги котрої скуплена ціла родина, що чергою йде купатися і чергою доглядає дитини. Там зігнулася мати над таким візком і кормить грудьми дитину. Осьтут, збоку, тягнуть величезне гумове колесо, котре пригадує колесо від літака і на ньому йде плавати цілий пів-тузин молоді серед сміхів. Один спить мимо гамору; другий читає книжку; там один грає в чекерз — щось у роді варцабів, а тут таки грають у шахи. Побіч лежачих і через лежачих переступають мандрівні продавці мороженого у найріжнородніших видах, зимної солодкої води та лімоняди, чоколяди, тісточок, цукорків, сендвічів, мимо того, що майже кожна родина привезла із собою обильні харчі з дому. А загалом посеред усіх старших і молодших, літають кидані мячі.

А вже в морю — то побачите всілякі роди спортового купання, перегонів, плавання. Щоби виключити небезпеку, в деякій віддалі від берега вбиті грубі стовпи, а між ними розвішена груба линва. Такісамі линви йдуть і поздовж і в той спосіб дають можність десяткам і соткам без страху посуватися наперед на глибоку воду. Посеред купелевих гостей постійно увихається човен з атлетами-пливаками, що кожної хвилі готові дати рятунок потопаючим. А мимо цього майже кожного дня доносять часописі про принагідні потонення прогульковців.

Коли станете за цією товпою на хіднику, то маєте прегарний вид тисячів найріжнородніших і найбарвніших купелевих одягів, котрі стають з кожним роком свобіднішими у кроях і красках. За товпою море, а на морю яхти, лодки і кораблі; за кораблями синіє пасмо гір, а ще далі зливається небо з океаном. Над нашими головами десятки літаків нагадує вам, що над отим многолюдним населенням пильно сторожить око всемогучої американської поліції.

Д-р Семен Демидчук.

—o—

„Біла Книга“ нім. жидів.

Центральний союз німецьких жидів передав президентові Гінденбургові „Білу Книгу“, що містить документи й акти протижидівських виступів, зааранжованих гітлерівцями. З доручення Гінденбурга відповів державний секретар Майснер, заявляючи, що президент Гінденбург осуджує гостро всі протижидівські виступи і жаліє над ними. „Білу Книгу“ з документами має розглянути міністр ф. Гайль.

—o—

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 18. СЕРПНЯ 1932.

„СТАРА КОКОТА“.

Лист із Трускавця до пані Л.

„Зуб часу“ взявся і до неї. Старіється.
Знаю її з давніх літ, ще зперед війни.
Вона є тут. Хочете про неї послухати??

Всі голосно говорять і знають, що її природні принади щораз ослабають і никнуть; що вона дискретними „інфузіями, інгаляціями та всілякими інкарнаціями“ безнастанно мусить себе відмолоджувати, аби успішно втриматися в суперництві з іншими, принаднішими і чепурнішими від неї. А проте гурт її поклонників не меншає. Саме в тому її таємна сила, що вміє жертви своєї необережности, котрі до неї наближаться, зачаклувати і пристріти, що тратять второпність.

Вже то всі невісти винінувані щедро з природи тою євиною вебетою. Та не всі — однаково. Не всі вміють її вчас вихіснувати і — не всім таланить.

З молоду, коли пружна і свіжа, не свідома тієї таємної сили; заки освідомиться, часом буває запізно. Через те багато марнується жіноцтва — при кухнях і дітях. Або — по університетах.

Хоча тепер по війні і в тому напрямі відносини покращали. Щораз то більше жіноцтва на — дансінґах, стартах, спортах, рекордах, пляжах, у кінах, у воді й повітрі — словом: на свому властивому місці, де жінці слід бути.

І її карієра не інакше розпочалася, як в інших. Звичайнісінька собі з простого роду, свіжа й молода, жила колись тим елементарним, некультурним життям природи, а невичерпані сили розпирали її пружне надро. Але що: шастала собою без застановки. Не було нікого, хто сироту вже зразу справив би на властиву дорогу. Заходила собі і приставала з кожним, хто її лиш захотів. Зразу мало хто на неї й заохочувався! З „них“ кожна щойно тоді всім припадає до вподоби, коли вже одному впаде в око.

А до того часу вона жила, як знала сама. І без ніякого для себе хісна; хоч розголос про її принади йшов. Той дешевенький розголос і її принади заманювали до неї чимало охочих. Наввипередки і навмання.

Вона не перебирала; до всіх кокетувала природно, без окремих виріжнювань.

Шуміла гомінко, як дикий ручай на волі. Була з природи вільної вдачі, хоча тоді ще „вільне жіноцтво“ не мало тієї „фасцинуючої“ вартости, що тепер. Та їй про її вартість було байдуже, бо вона її не знала. Таке дурне було її виховання в молодості.

Але вже тоді в жіноцтві що сміливіші натури бунтувалися проти свого соромливого поневолення — при дітях і кухні. Рвалися на „ширшу воду“ і бунтували інших. Ставили вище артизм в ногах; тому радше йшли на танцюристки, — як не до кіна, то хоча до кабарету. Або — на касієрки, буфетярки, то-що. Тут, як котрій поталанило, йшла вище, з одного міста до другого. А не поталанило, йшла нижче: теж з одного міста до другого.

Та уважні обсерватори цього симпатичного жіночого руху миттю спостерегли, що жінка — це невичерпаний „інтерес“. І вони стали першими і найревнішими піонірами еманципації жінок. Завдяки тихій і ревній піддержці ними цього визвольного руху стали швидко залюднюватися — кантини, каварні, кабарети, буфети, дансінґи й інші такі харитативні установи цікавими жінками, за котрими наплимвали ще цікавіші мужчини і — гроші.

Таким робом жінки спричинили оборот гроша і — навпаки.

Це були важкі початки визвольного руху жіноцтва, котрий нині на обох півкулях так гарно розвивається.

І „вона“ так зачинала.

Але вже до війни схаменулася у своїй безінтересовній добротливости. Перестала лигатися з ким будь за спасибі; зачала прибирати дещо „з панська“ і — мати „вимоги“. Зразу це були вимоги дешевенькі, стати було на них будь-кого, та все — вимоги!

Найважніший в тих ділах — початок. Потім вже йде, доки — йде. Це великий талант уміти натягати струну доти, доки не трісне; а так, — щоби не трісла. Цей талант мають жінки з природи; „вони цю справу — носом чують“.

Мала й вона його і — не-аби-який.

Її „вимоги“ зразу малі, ставали щораз твердші і дорожчі, а вона щораз більше панотіла. Згодом набрала такого хисту, що вже тоді не один її поклонник аж пищав, з останнього тягнувся на неї, а не відсахався. Гурт її прихильників збільшався, а в ній дозрівала поволі свідомість сили. Вміла — пристріти.

Правда, не перебирала, не вередувала; як у справжньої „еманципантки“ були в неї всі добрі. З усіма приставала, як давніше: це вже лишилося на все в її вдачі з давнього, лихого виховання. Лишень, що вже — не безкорисно.

Що найважніше, мала великий інтуіційний хист, знаменний цілому полові — вміла пристосуритися до умовин місця, часу і до людей.

Одну лиш мала погану слаботу — теж з давніх літ, котра теж на все в неї лишилася: якийсь нахил расовий.

Але котра з „них“ є без якогось нахилу?

І попри ті всі прикмети вона лишена сама собі, ледви булаб вибилася наперед. Дарма; такий є вже уклад, що з „них“ ніхотра, аби й найпринадніша і найпотрібніша, сама без мужчини на „верхи“ не добудеться. Мусить мати — „протеже́ра“: чим проворнішого, тим її успіх певніший.

Їй поталанило. Звернув увагу на її здібні з незвичайні принади і вміле уліднинцтво один з метких і проворних прихильників жіночої еманципації. І „заопікувався“ нею.

(Продовження буде)

Маркіянове свято на Білій Горі.

Дещо про культ Шашкевича. — Цьогорічне свято. — Уваги й помічення.

Переоцінка цінностей є пожадана. Але похопна за радикальна переоцінка є шкідлива. І не кожну цінність треба переоцінювати; головно коли йде про вартости загально-національного характеру. За приклад возьмім під увагу культ Маркіяна Шашкевича. Є у нас реформатори, які думають, що роля першого будителя галицького відродження вже скінчена і що серед нових, свіжих поколінь історична вартість виступу Маркіяна вже анахронізм. І добре памятаємо звіт із зїзду україністів у травні минулого року у Львові, поміщений у „Ділі", в котрім підчеркнено, що тодішній тимчасовий візитатор д-р Л. вніс був проєкт усунути зовсім із програми навчання української літератури в середніх школах творчість Маркіяна Шашкевича, що викликало серед присутніх бурю протестів. А проте в деяких гімназіях ввели вже цей проєкт і при матурі абітурієнти вже не знали не то, що таке „Дністрова Русалка", але взагалі з ким вяжеться галицьке літературне і національне відродження. Є це сумний прояв, але правдивий.

Тому з тим більшою радістю треба піднести ініціятиву гуртка людей, що поставили собі за ціль ширити культ першого борця за українське слово, за право до життя власним культурним життям — української нації на наших західніх землях. А гурток цей ґрупується в окремім статутовім товаристві ім. Маркіяна Шашкевича в Золочеві, в осідку повіту, в котрім Маркіян родився.

Засновано це товариство в 1912 р. заходами і стараннями передчасно помершого (4. XI. 1912. р.) великого нашого патріота й орґанізатора, о. Володимира Кальби, пароха в Соколівці, котрий також дав почин до збудування у столітні роковини уродин Маркіяна в 1911 р. памятника — залізного хреста (20 м. висоти на підлисецькій Білій Горі. І товариство це, що стоїть від 1918 р. без перерви під проводом горячого поклонника Маркіянового чину, д-ра Т. Ваня, адвоката в Золочеві, продовжає ініціятиву бл. п. о. Кальби і щорічно від 1911 р. (з перервами воєнних літ) орґанізує Маркіянові свята на підлисецькій Білій Горі, яку слід би називати Маркіяновою Горою, тимбільше, що вона є вже власністю згаданого товариства.

І цього року — дня 14. серпня — відбулося традиційне Маркіянове свято. Погода була дуже гарна, тому хід свята був величавий і торжественний, як що-року.

Вже від самого раннього рана зїздилися „прочани" з дальших сторін фірами, з ближчих сходили гуртками, як на яке відпустове місце. Гора тимчасом була вже пристроєна: при вїзді на гору з пільної доріжки побудовано тріюмфальну браму з написом золотими словами на синій таблиці: „Витай Владико", на привитання епископа, котрий мав тою доріжкою з процесією з Підлисся прибути; під цоколом хреста побудовано [illegible] вівтар, омаєний зеленю, для відправи польової Служби Божої; стрілецьку могилу, що стоїть біля цього Маркіянового памятника від 1919 р., прикрашено цвітами й вінками, з яких звертав на себе увагу вінець, привезений аж з Волині з написом „Слава Борцям за волю", а березову огорожу прибрано навкруги вінцем з живої червоної калини; на хресті вивішено величний національний жовто-блакитний прапор із шовкової матерії. Навколо майдану побудовано будки і шалаші, в котрих розложилися крамарі з буфетами, цукорками та водою. Не бракло також тут і карузелі, катаринки, алямінутових фотографів та безлічи жебраків.

В 9. год. прибула процесія під проводом Преосв. Никити Будки, якого кінна бандерія провела аж до вівтаря в супроводі орхестри. Народ з радістю привитав свого владику, котрий також в 1930 р. був на Маркіяновім святі і посвятив призначену часть Білої Гори. Преосвященний Никита відправив архієрейську Службу Божу в асисті духовенства; співав надзвичайно вироблений сільський мішаний хор із Кут під проводом А. Папа. По Службі Божій відспівав хор гимн „Боже Великий", а опісля орхестра ще й відограла той сам гимн. Патріотичну проповідь виголосив о. Побігушка, катехит із Золочева. Опісля відправив ще еп. Будка панахиду на стрілецькій могилі, підчас котрої співав хор богословів, що зїхалися з околиць на свято. В часі служби почесну сторожу навкруги могили держали „Соколи" з Олеська і кінна бандерія.

По богослуженнях відбулися на майдані [illegible] Соколів з Олеська й Ожидова в народніх строях, вправи „соколяток" з Ожидова і [illegible] з Олеська. Вправи випали справно, а [illegible] причинилися до того 4 орхестри, що на [illegible] грали 30 вправ (зі Соколівки, Ожидова, Олеська і Золочева).

Свято випало величаво, але народу було менше, ніж попередніх літ. Причина мабуть у тім, що свято було внаслідок слоти перенесене з 7. VIII. на 14. VIII., а внаслідок цього не оголошене як слід. В кожнім разі було 3.000 до 4.000 людей; переважала очевидно молодь. Гарним обявом треба вважати те, що молодиці, ідучи на Білу Гору, беруть зі собою діти і тої дітвори було там сила.

Коли би можна під кінець які помічення зі свята подати, то 1) проповідь на такім святі мусить мати якусь одну провідну думку, яку слухачі повинні вбити собі в тямку, а не все без порядку, бо з того не лишається нічого; тому не диво, що владика уважав за відповідне при благословенні сказати другу коротку, але річеву проповідь; 2) студентська і ґімназійна молодь, що так численно приходить на це свято, нехай слухає богослуження і проповіди (було там і для неї призначене слово, але ледви кількох її вислухало), а не волочиться безцільно, як по бердичівськім ярмарку; 3) павільон „Рідної Школи" повинен продавати для народніх мас книжки, а не пиво та ковбаси, 4) комітет свята повинен продавати листівки з Маркіянової Гори, брошурки з творами Шашкевича, свій орган „Шашкевичівські Вісти", а тимчасом вони лежали звязані і ніхто тим не займався. Заанґажувати до цього саме студ. молодь!

С. П.

„Рівновага Европи й Україна".

Під таким наголовком появилися дві довші статті Габрієля де Жубер у часописі „Ль'Амерік Лятін" (дня 24. і 31. м. м.). В них обговорює він дуже докладно українську справу на підставі статтей теперішнього фінансового міністра до Мехіко, п. Рожера Лебон, поміщених свого часу в „Ревю де Парі".

Статті знаменні тим, що стараються звернути увагу французького уряду на вагу української проблеми і на ту рішаючу ролю, яку Україна напевно буде відогравати в найближчому часі. „Сьогодні істнує небезпека — пишеться у статті — що Прусія і Росія створять союз, аби знищити молоді національні держави" і цій небезпеці повинна протиставитися Франція. Політика Росії, чи це царської чи совітської, була і є однакова — політика імперіялізму.

Непорозуміння між Японією і Зл. Державами.

Японська преса незвичайно гостро виступила проти державного секретаря Стімсона і проти американської політики в Китаю. Секретар Стімсон виголосив недавно промову, в якій напятнував японську політику в Манджурії та заявив, що Злучені Держави будуть гостро придержуватися пакту Кельоґа.

В Льондоні сподіються, що японський уряд внесе формальний протест в цій справі до Вашингтону. Тимчасом японський амбасадор особисто відвідав секретаря Стімсона, щоб почути офіціяльний погляд американського уряду на манджурські справи. Як каже аґенція Райтера, секретар Стімсон заявив, що Злучені Держави не стерплять окупації Манджурії і не признають ніякої територіяльної зміни в Китаю. Коли зайде потреба, то уряд Злучених Держав буде енерґійно обстоювати виповнення зобовязань, зясованих в пакті Кельоґа в обороні суверенности Китаю.

Японський амбасадор заявив, що Японія не має наміру займати Пекіну чи Тієнтсіну (як подали деякі американські часописи), а ґенерал Муто, японський головний дипльоматичний і військовий представник у Манджурії, буде підпорядкований не міністрові війни, тільки самому премієрові. (УКБЮРО, Льондон).

Анґлійські добровольці до Болівії.

Конфлікт полуднево-американських республик Болівії та Парагваю і можливість війни між ними викликали живе зацікавлення в Англії. Льондонські часописи помістили сензаційну вістку, що орґанізація британських фашистів приймає добровольців до болівійської армії. Відразу мало зголоситися 500 бувших старшин і вояків британської армії, а в короткому часі це число має зрости до 10.000.

Аби не викликати непотрібного конфлікту та дипльоматичних непорозумінь між Великою Британією й американськими республиками, в ці справи вмішалися урядові чинники і слідуючого дня секретаріят організації британських фашистів подав заперечення вістки й заявив, що це був тільки перегляд і реєстрація власних прихильників.

Болівійське представництво в Льондоні подякувало за готовість членів організації британських фашистів вступити до „чужинецького леґіону", але заявило, що болівійський уряд не думає покищо творити такого леґіону, навпаки, старається конфлікт із Парагваєм поладнати мирною дорогою. (УКБЮРО. Льондон).

Ґр. Бетлєн про господарську кризу.

Бувший мадярський міністр гр. Бетлєн помістив у віденській „Н. Фр. Прессе" статтю про сучасну господарську ситуацію. Автор стверджує, що після закінчення світової війни розпочалася, головно в державах середньої Европи, нова війна, всіх проти всіх, що замикає господарські границі держав перед сусідами. Витворилася дивна ситуація, що розцвіт ідеї політичного порозуміння потягнув за собою загострення взаємин у міжнародній торговельній виміні. Всі конференції в справі припинення митної війни не довели ні до чого.

Важку ситуацію в середній Европі можна завважати головно у двох осередках, в Німеччині та в краях давної австро-угорської монархії. Завинили тут мирові трактати, бо напр. версайський трактат кинув Німеччину в обійми радикального аграрного протекціонізму, що ділає шкідливо на хліборобські краї середньої Европи, коли рівночасно розшматування територій б. австро-угорської монархії, що з господарського огляду взаємно доповнялися, приневолює тепер сукцесійні держави до самооборони та охорони своїх загрожених ринків.

Одним із головних завдань господарської політики є вдержання валюти, сполучене з вирівнанням платничого білянсу. Платничий білянс Німеччини погіршився катастрофально наслідком постанов версайського трактату. Зате австро-угорська монархія була під господарським оглядом замкненим у собі простором, що запевнював добробут поверх 50 міліонам мешканців. Мирові трактати розбили цю єдність, спричинюючи інвазію американської та радянської пшениці, польської, румунської та югославянської худоби, італійського вина, овочів і риби до Відня і Праги. З другої сторони Мадярщина, Семигород, Хорватія, Галичина, Буковина і Боснія, разом коло 30 міліонів людей, купують тепер фабричні вироби з Франції, Англії, Італії, Німеччини й Америки, замісць спроваджувати їх з Австрії або Чехословаччини. Наслідком того погіршилися торговельні білянси головно Австрії та Мадярщини. З огляду на те урядам наддунайських держав можуть з приводу теперішньої господарської ситуації робити найменше замітів ті, що створили мирові трактати.

Як Гінденбурґ прийняв Гітлера?

З Берліна повідомляють, що Гітлер прийшов був на суботішню авдієнцію до през. Гінденбурґа з бравурою, наче Мусоліні перед походом на Рим; зажадав для себе абсолютної та повної влади. Гінденбурґ прийняв Гітлера холодно й не просив його навіть сісти. Дванацятьхвилинну офіціяльну розмову закінчив Гінденбурґ пересторогою, що всякі гітлерівські спроби якогонебудь терору уряд зліквідує без вагання якнайбезоглядніше.

В обороні національної гідности.

За втримання Української Господарської Академії.

(Докінчення.)

Правда, може повстати питання: а чому ж взагалі Чехословацька Республика не хоче утримувати Академії? Але в тім то й „питання“, чи можна взагалі ставити таке питання. Воно бо дуже делікатне на обидва боки і особливо для нас, українців. Чехословацький нарід в особі свого президента, парляменту та видатних діячів у 1920 р. розпочав для нас допомогову акцію. Тоді вона була для нас, українців, надзвичайно вчасна і необхідна. Ми були розбиті, можна сказати, на усіх фронтах, рідну землю мусіли покинути тисячі і десятки тисяч нашого війська та патріотичної інтелігенції, на українських територіях панував хаос. Ми дуже потребували якоїнебудь допомоги — і вона прийшла: та ще й у надзвичайно доцільній і культурній формі. Не будемо говорити про сотні і тисячі нашої інтелігенції, що позакінчували у Чехословаччині високі студії. Це річ загально відома. Але ось з того часу минуло десять літ. Хоч і під чужим пануванням і в чужих державах та на еміграції, але народ наш (маємо на увазі території по цей бік Збруча та Америку) всеж сконсолідувався, привів до порядку своє господарство, влаштовувався хто як міг і живе. Отже не дивно, що у держави, та ще й такої невеликої, як Чехословаччина, могло натурально повстати питання: чи не прийшов час допомогу для еміграції ліквідувати. Бо і справді: не може такий стан тягнутись безконечно, особливо коли й сама держава, як Чехословаччина, має свої великі повинности, борги та безробітних, яким теж треба допомогати. Ось чому це питання таке делікатне. І особливо, як то ми зазначили, воно делікатне для нас, українців. Бо приняти поміч сусіда в момент біди — це одно, а перейти цілком на чиєсь утримання — то вже інша річ. Таке положення — болючо відчуває і всіма силами старається його оминути кожна окрема людина, тим більше таке положення мусить гостро відчути кожна нація, що має почуття своєї гідности. Що-ж зокрема до Чехословаччини, то тут справа особливо делікатна, бо хоч ця держава нараховує 13 міліонів людности, але самих чехів є лише 8 міліонів, тобто рівно стільки, що й українців по цей бік Збруча та в Америці. І поки з чехами доводиться говорити на теми дальшої їхньої допомоги для нас, то вони і вказують, що фактично, сили наші майже рівні. Бо хоч у Чехословаччині є 13 міліонів, але вони мусять утримувати не тільки чеські високі школи — університети та техніки, але й словацькі та німецькі. І ще з боку їм дуже добре видно, що Український Народ по цей бік Збруча та в Америці цілком може перейняти на своє утримання Подєбрадську Академію, колиж вона упаде, то це буде цілковита вина українців і вічня більше.

Отже, чи справді Український Народ може фінансово перейняти на своє утримання Подєбрадську Академію?

Розрахунок тут такий: Академія, при тій умові, що їй залишаються всі допомогові учебні установи (лябораторії, кабінети і т. д.), потрібуватиме на своє утримання річно дуже невеличку суму, як для високої школи з трьома факультетами, а саме — 30.000 долярів. Рахують, що колиб серед восьми міліонів українців найшлося лише 3.000 таких людей, що далиб річно по 10 долярів на ту ціль, то ціла справа булаб полагоджена: ми малиб дійсно свою власну вільну високу школу — політехніку. Отже цікаво: запитаймо самі себе, поклавши руку на серце: чи це можливе для нас, чи ні? І мусимо відповісти: ясно, що можливе. Бо що таке 10 долярів річно: це 100 золотих польських або 360 корон чеських.

А скільки міліонів нашого народу пускає такі гроші з тютюновим димом у небо? І то не за рік, а за яких два три місяці. Але хтось може сказати: чому цю повинність на Академію мають нести лише 3.000 людей із 8 міліонів. Рація. Лише тяжко буває усю націю змобілізувати для якоїсь справи, особливо нашу націю, що так розкинена між окремими державами та по цілому світі. Тому завжди на кожну громадську справу відгукуються в першу чергу елементи свідомі і патріотичні. Але певне у нас лише 3.000 свідомих та чутливих людей? Звичайно, що це був би наклеп на українську націю: маємо їх не три тисячі, а 30 тисяч, 300 тисяч і 3 міліони. Отже справа утримання високої школи для нас — це справа не десятків долярів для кожного і навіть не одного доляра — це справа десяти або пяти центів. Іншими словами — це справа не грошей, а лише охоти, бажання, свідомости організованости. Треба лише, аби кожний не оглядався на інших, не чекав, а дав свою жертву, хочби й найменшу. Багато маленьких жертв — одна велика.

І який би то був щасливий день, — а він можливий — і якіб ми були горді, колиб нарід український міг протягнути руку народові чехословацькому і сказати: „Дякую тобі, Брате, за поміч у тяжку годину. Тепер дозволь, щоби я свій тягар ніс на своїх власних плечах“*).

П. В.

*) Справу збереження Академії веде „Товариство Прихильників Української Господарської Академії“, що має свій осідок у Празі, в Чехословаччині. До нього належить звертатись у всіх справах допомоги Академії, тудиж надсилати жертви. І звідтиж можна дістати безплатно книжки про Академію. Адреса Товариства така: **Společnost pratel Ukrajinské hospodárské Akademie v Ce koslovenské republice. Praha-Dejvice nad Sarkou 5.**

Свято Мазепи в Зборові.

Чому свято було відложене? — Як у нас гуляли „стшельци“. — Хід свята з 24. липня.

Виділ філії „Просвіти“ в Зборові, маючи на увазі скріплення просвітянської організації, постановив відсвяткувати 300-літні роковини уродин гетьмана І. Мазепи, носія самостійницьких змагань українського народу. Свято мало відбутися в неділю 17. липня 1932, одначе безперервний дощ, який падав тогож дня, не позволив взяти в ньому участи найближчим селам і найдальші села та кінні бандерії, які зібралися ще рано, мусіли вертатись домів, бо комітет переложив свято на день 24. липня 1932. Повертаючих з невідбутого свята селян зі сіл: Нуще, Перепельники, Ярославичі, Волчківці й ін. провокували і нападали зорганізовано з граблями, вилами, люшнями від воза і дрючками члени „Стшельца“ в Кабарівцях і взагалі кольоністи в Кабарівцях, а навіть кидалися на місцевих селян в Кабарівцях. Деякі жінки мазурів заохочували своїх мужів і синів нападати і бити. Коли про це появилися нотатки в українських часописах, староста Коцул зажадав від комітету спростування тих відомостей, бо це, мовляв, неможливе, щоб таке діялося в його повіті і щойно на предложення докладного опису події враз із заподанням свідків староста замовк. Це мало той наслідок, що на слідуючу неділю 24. липня 1932 поліція берегла порядку на гостинці в Кабарівцях і не допустила до авантюр. При цьому треба підчеркнути дивну поведінку команданта постерунку в Ярославичах, який домагався від провідників читальні „Просвіти“ в Кабарівцях загарантування ладу і порядку у селі в часі переходу бандерій і селян з довколичних сіл, так немов би то члени читальні „Просвіти“ нападали на переходячих!..

Саме свято, яке відбулося в неділю 24 липня 1932., стягнуло около 5.000 народу, не зважаючи на непогоду, яка і тогож дня зрана не дописала і відстрашила учасників свята з далеких сіл, зражених невдачею попередньої неділі. Кінної бандерії зібралося около 600 їздців, одначе староство, не зважаючи на старання комітету, не дало дозволу на участь у поході, крім 50 їздців; решта могла взяти участь у поході піхотою.

В програму свята входило: Богослуження в парохіяльній церкві, яке відправив о. декан Кулик, парох Зборова, в асисті довколичного духовенства. Проповідь на тему дня виголосив о. Лошній, парох Грабковець. Підчас Богослуження співав міш. хор читальні „Просвіти“ в Кудинівцях. Після Богослуження уформувався похід зпід церкви через ринок головною вулицею міста на площу „Рідної Школи“. На чолі походу їхала кінна бандерія, зложена з 50 їздців під проводом п. Крохмалюка Василя. За кінною бандерією поступала дута орхестра Т-ва „Сокіл“ у Зборові, за орхестрою зорганізовані в чвірки представники повітових інституцій, а за ними хори, читальні „Просвіти“ і кооперативи повіту з таблицями та селяни повіту. Похід тревав одну годину і випав удатно та робив враження дуже добре зорганізованого. Треба тямити, що це перший зорганізований похід у Зборові і тому з цікавістю приглядалися йому чужинці та з признанням висказувалися про його організацію. Порядок удержувало 30 впорядчиків, якими були члени „Сокола“ з Озірної та студенти з Поморян, Залозець, Озірної під проводом студента медицини п. Антона Жуківського. До зібраного на площі „Рідної Школи“ народу промовив посол д-р Ярослав Олесницький та представив значіння Мазепи для українського народу в його змаганнях за самостійність. Після промови слідували продукції читальняних хорів і орхестри Т-ва „Сокіл“ під орудою урядовця філії п. Конопи Луки. В академії брали участь хори читалень „Просвіти“ отсих громад: Зборів — диригент Л. Конопа, Мшана — диригент Л. Конопа, Кудинівці — диригент Л. Конопа, Кабарівці — диригент М. Забитівський, Озерянка — диригент Г. Манацький, Плавча Велика і Красна — диригент Диченко, Ярославичі — диригент І. Подоляк, Августівка — диригент Харченко, Кальне — диригент Сапужак. Продукції поодиноких хорів за незначними виїмками випали бездоганно і свідчать про посвяту і працю поодиноких диригентів. Треба підчеркнути і добру волю збірщиків, чого найкращим доказом вислід збірки — 280.65 зол.

Виділ філії „Просвіти“ поручив перевести свято окремому комітетові під головуванням заст. голови філії, інж. М. Світинського, у склад якого входила і представниця жіноцтва п-і Е. Куликова, без видатної помочі якої ніякі подібні імпрези в Зборові ніколи не можуть удатно випасти. Свято і спосіб його переведення причинились багато до піднесення національної свідомости і скріплення просвітянської організації в повіті.

ГІТЛЄРІВСЬКІ ПОГРОЗИ.

БЕРЛІН, 16. 8. ПАТ. В публичній опінії коментують живо атак „Ангріф-у“ на німецько-національну партію. Поведемо найбезоглядніщу боротьбу, пише орган націонал-соціялістів, проти шляхотської кліки, згуртованої довкола Гуґенберґа, яка ще раз перешкодила Гітлерові обняти владу. Відродження Німеччини можливе буде тільки тоді, коли впораємося з тими реакційними зрадниками. В тій хвилині вони небезпечніші навіть від марксістів.

ВСЯ ВЛАДА ДЛЯ ГІТЛЄРА!

БЕРЛІН, 16. 8. ПАТ. Провідник націонал-соціялістів Ґебельс пише в партійному органі „Ангріф“: Необхідною умовиною приняття відповідальности націонал-соціялістичною партією було полишення Гітлерові та його співробітникам цілком вільної руки. Щож властиво думають собі достойники з Вільгельмштрасе, коли звернулися до Гітлера з пропозицією обняти теку віцеканцлера в кабінеті Папена? Невже припускали, що націонал-соціялістичний рух згодиться на те, щоби його ображати й понижати, на що в минулому не позволили собі навіть у відношенні до соціял-демократів. Щодо одного, підкреслює Ґебельс, не повинні хвилюватися ті панове: націонал-соціялісти не залишаться в тіні і або передадуть їм владу і тоді приймемо відповідальність, або влади нам не дадуть і тоді розпочинаємо опозицію. Не боїмося висліду тієї боротьби. Чого сьогодні нам відмовили, мусимо дістати завтра. В спокою і певности себе націонал-соціялісти будуть боротися під гаслом: вся влада для Гітлєра!

ЩО БУДЕ З ПАПЕНОВИМ УРЯДОМ?

У Берліні твердять, що Папенів уряд не вдержиться та одержить на інавґураційнім засіданні парляменту заяву недовіря такою великою скількістю голосів, як досі ніодин уряд. Тому то вже нині вся увага скупчується на 30. серпня, себто на цьому першому засіданні парляменту. В німецько-національних колах кажуть, що през. Гінденбурґ рішений знову розвязати парлямент.

ВАЛЬДЕМАРАС ПІД ЗАМІТОМ СПРОНЕВІРЕННЯ.

Перед литовським державним трибуналом відбудеться другий процес проти б. диктатора Литви, проф. Вальдемараса. Коли в першому процесі стояв він під замітом політичних провин, з яких він виправдався, то другий акт обвинувачення закидує йому фінансові зловживання на шкоду держави. Він, мовляв, привластив собі гроші із 100-міліонової позички, затягненої Литвою в Німеччині. З тої квоти Вальдемарас переказав два міліони марок на своє назвище до одного банку в Копенгазі. Вальдемарас каже, що тих грошей вжив на створення литовських консулятів у Копенгазі та Швеції, а також на репрезентаційні кошти.

Противники теперішнього литовського режіму уважають цілий той процес спробою пониження й збещещення цього політика в опінії краю та загряниці.

УРЯД ҐЕНЕРАЛІВ У КИТАЮ.

ПАРИЖ, 16. 8. ПАТ. На вчорашньому засіданні китайський уряд рішив приняти димісію Чан-сує-ліяна та пропозицію Чан-кай-шека створити надзвичайну мілітарну комісію з осідком у Пекіні. Комісія буде складатися з 13 ґенералів і вибере зміж себе комітет трьох, що урядуватиме під проводом Чан-кай-шека в перманенції. Щодо димісії премієра Ван-чен-вея китайський уряд постановив вплинути на нього, щоби він відкликав димісію. Маршал Чан-кай-шек вислав до Ван-чен-вея телеграму з проханням, щоби не уступав, причому заявив, що постарається розвязати справу північного Китаю на вдоволення Ван-чен-вея.

Закарпаття.

Делегації на відкриття памятника Івана Франка.

З ужгородського „Українського Слова" (ч. 13) довідуємося, що Головний Виділ „Товариства Українського Учительства на Підкарпатті" висилає на відкриття памятника Івана Франка, що відбудеться в другій половині вересня ц. р. во Львові своїх офіціяльних представників: посла Ю. Гусная і редактора „Учительського Голосу" О. Полянського. Крім цього прибуде із Закарпаття більше українських учителів у характері гостей. Також інші тамошні українські установи й організації вибираються вислати до Львова на це свято своїх делегатів.

Москвофільська агітація.

Москвофіли розвинули в останньому часі широку агітацію між учительством, аби воно впровадило в школи підручники, писані старослов'янською мішаниною або й російською мовою, урядово незапробовані. Агітацію ту веде головно бувший львівський професор богословської семинарії, а тепер в Ужгороді о. д-р Фенцик, що перестав бути секретарем, старається з усіх сил стати секретарем губернатора д-ра Бескида. „Покищо — як пише „Українське Слово" — став він заступником голови „гасильників" („общества Духновича") в Ужгороді. Думаємо, що це заняття саме для нього відповідне, бо він ніколи не розпалював нічого, а завжди гасив огонь. Орган соц.-демократичної партії Підкарпаття „Вперед" перестерігає учительство перед невідповідальною агітацією Фенцика і протестує проти того, що Фенцик, який з учительством не має нічого спільного, мішається до шкільних справ і пхає учительство в біду.

Наслідки конфіскати „Світової революції" Масарика в Борщеві.

Як нашим читачам відомо, поліція сконфіскувала в українській книгарні в Борщеві, між іншими насквізь легальними виданнями, чеське „Світову революцію" Масарика, видання „Червоної Калини". Подавши це до відома закарпатського громадянства, пише далі „Українське Слово" так: „Але найбільше буде собі голову ламати през. Масарик та буде роздумувати над тим, в котрім то місці він у своїм творі такого написав, що польська поліція в Борщеві мусіла його „Революцію" признати протидержавною і сконфіскувати".

—o—

ЯПОНІЯ УКРІПЛЯЄТЬСЯ В МАНДЖУРІЇ.

ПАРИЖ, 16. 8. ПАТ. Французька преса наводить текст ноти, в якій японський уряд зясовує причини, які приневолили вислати до Манджурії амбасадора з надзвичайними повновластями. Дня 8. ц. м. іменований головним вождом і рівночасно надзвичайним японським амбасадором в Манджурії генерал Муто. Іменування з доручення спеціяльної місії опирається на цісарському декреті з 1917 р., на основі якого може бути іменований надзвичайний амбасадор, коли події вимагають делегування дипльомата за границю задля виповнення спеціяльної місії. Тому ген. Муто не має ніяких дипльоматичних листів, а його іменування доконала одностороньо тільки Японія.

—o—

БІЛЬШОВИКИ РАДІ.

Зірвання переговорів між Гінденбургом і Гітлером приняли у Москві з вдоволенням. „Ізвестія" передбачують, що на випадок ухвалення недовіря урядові Папена, райхстаг буде розвязаний і відбудуться нові вибори під гаслом боротьби з правим і лівим більшовизмом".

—o—

БУРЕВІЙ.

Буревій знищив Тексас на просторі 300 км. Шкоди є на міліони долярів. Багато домів і ферм зруйнованих, 13 людей згинуло під звалищами.

ОСТАННІ ВІСТИ

КОМУ ГІТЛЕР ПРИПИСУЄ ВИНУ.

БЕРЛІН, 16. 8. ПАТ. Орган тяжкого промислу „Райніш-Вестфаліше Цтг." приніс інтервю з Гітлером, в якім Гітлер приписує вину за невдачу конференції з през. Гінденбургом канцл. Папенові. Справа відкинення Гітлерової кандидатури на становище канцлера була рішена вже перед його розмовою у през. Гінденбурга. Супроти Папенового уряду нац.-соц. партія перейде до опозиції, якої характер залежатиме від розвитку подій.

На питання чому нац.-соціялісти не згодилися на Гінденбургову пропозицію, що гарантувала їм користи, Гітлер відповів: Ніколи не продаємо права першенства за миску сочевиці. В принципіяльних справах я готов радше підняти на себе й наразитися на переслідування, як спроневірятися собі самому та нац.-соціялістичному руховї. Іншого становища не заняли би зрештою й інші нац.-соц. провідники, які зовсім солідаризуються з нач. вождом. На питання, як нац.-соц. партія зареагує на акти політ. терору, Гітлер відповів, що є право конечної оборони, від якого пристосування не дадуть себе відстрашити глупою фразою про мир і порядок. Нац. соціялісти до крайности боролися лагідними засобами. Вбивання членів нашої партії скінчиться небаром. Особисто мусітиму видати моїм партійним товаришам приказ пристосовувати право конечної оборони. Нац.-соц. партія боротиметься за владу, засоби тієї боротьби залежатимуть від метод, якими послугуватиметься друга сторона.

ПОВІНЬ ЗАБРАЛА МІСТО.

ТЕГЕРАН, 16. 8. ПАТ. В останній повені в околицях Кермапу було 200 жертв у людях. Місцевість Маган повінь змела зовсім із поверхні землі. До Керману сходяться рештки зголоднілого населення. Рятунковий комітет під протекторатом шаха почав рятункову акцію.

ГАВСНЕР ЗНОВУ ПОЛЕТИТЬ?

ШІКАГО, 16. 8. ПАТ. Тутешні поляки зібрали понад 5.000 дол. на літак для Гавснера. Гавснер плянує лет до Польщі на першу половину жовтня.

ЛІНДБЕРГ МАЄ СИНА.

ІНГЛЬВУД (стейт Ню Джерзі) 16. 8. ПАТ. Ліндберґова жінка привела на світ синка. Вістка про те викликала щиру радість у цілих Зл. Державах.

ПРОФ. ПІКАР ЩЕ НЕ ЛЕТИТЬ.

БЕРН, 17. 8. ПАТ. Атмосферичні умовини такі некорисні, що лет. проф. Пікара у стратосферу в середу не відбудеться.

БЕЛЬГІЙСЬКІ КОПАЛЬНІ ПРОТИ ВИСЕЛЕННЯ ШАХТЯРІВ.

БРЮСЕЛЯ, 16. 8. ПАТ. У справі виселення польських емігрантів із Бельгії, чого домагалися бельгійські соціялісти, заявилися тепер директори копалень. Останніми часами наслідком того, що професійні союзи зломили всі приречення та зобовязання супроти дирекцій копалень, ці останні мусіли змінити тактику супроти соціялістів, а що не могли дійти до порозуміння з місцевими робітниками, оперлися на чужинцях. Тепер проти редукції чужих шахтярів і тимсамим виселювання їх із Бельгії заявилися самі дирекції копалень.

СТРАШНА АВТОБУСОВА КАТАСТРОФА.

МОРАВСЬКА ОСТРАВА, 16. 8. ПАТ. Біля Угорського Градища на Моравії наслідком неуваги керманича автобус, яким їхало 29 робітників до праці в фабриках Баті в Зліні, впав із 5-метр. насипу та розбився. 19 тяжко ранених робітників відвезли до шпиталю.

ДІТОЧИЙ ПАРАЛІЖ.

ЕСЕН, 16. 8. ПАТ. У Швельмі ствердили 6 випадків діточого паралїжу. Санітарна влада поробила охоронні заходи, бо побоюються, що недуга пошириться в усьому басейні.

ВТЕКЛИ 93 ВЯЗНІ.

Нюйорк, 16. 8. ПАТ. У місцевості Граніт, стейт Оклягома, 93 вязні втекли з тюрми. Чотирьох утікачів зловили, інші стали пострахом околиці, грабують і вимушують окупи від переїзджаючих автомобілістів.

НАГЛИЙ СУД В ЧОРТКОВІ.

ЧОРТКІВ, 16. 8. ПАТ. Сьогодні перед тутешнім окр. судом як наглим відбулася розправа проти Івана Лясковича, обвинуваченого у шпіонажі. Лясковича засудили на досмертну тюрму.

НОВИНКИ

— **Відгомін жахливих подій.** В Кривому, пов. Бережани, арештувала поліція 5. жовтня 1930 р. бувшого голову філії „Просвіти" в Козовій Олександра Наконечного та спровадила до арештів, влаштованих у місцевій читальні. Підчас ревізії знищено майно Наконечних на суму 3.000 золотих. Олександер і Олена Наконечні обвинувачували перед прокуратором окружного суду в Бережанах „вивядовцу" Владислава Врубля та його вісьмох товаришів за надужиття влади, злобне ушкодження чужої власности та важке побиття. Постановою з 27. квітня ц. р. прокуратор застановив справу проти „вивядовців" і постерункових. Наконечні зголосили до апеляційного суду у Львові внесок підтримувати обвинувачення в характері спомагаючих обвинувачів. Апел. суд перед полагодженням цього внеску рішив переслухати свідків події в днях 5. і 8. серпня ц. р. Городський судя в Бережанах Кульчицький переслухав як свідків: О. і Г. Наконечних, І. Керніцького, Анну Пителя, Анну Шанайда, Ксеньку Сердецьку — усіх з Кривого. Справу відложено задля переслухання політичного вязня Івана Атаманчука, що відбуває кару 7 років тюрми в Дрогобичі.

— **Нові польські спортові грища.** В мин. неділю посвятили й отворили у Львові торжественно нове польське спортове грище на Левандівці. Це грище клюбу Т. Ш. Л., що одночасно святкував своє 10-ліття. — Тоїж неділі посвятили й отворили спортову площу, що належить до спорт. клюбу „Заглембє Нафтове — Ривне" (пв. Долина).

— **Люстрація нотаріяльних канцелярій.** Наслідком зарядження львівського апеляційного суду делеговані судді перевели теж люстрацію на території перемиського окружного суду. Всюди стверджено правильне урядування. Тільки одного нотаря усунено часово від урядування з причини неправильностей, викритих ще давніше.

— **Україніка.** В загребському щоденнику „Обзор" ч. 178. з 12. серпня помістив д-р Іван Есіх фейлетон п. з. **„Bojki i Hrvati"**. У фейлетоні автор широко пише про самбірське Т-во „Бойківщина".

— **„Horalska Republika"**. Під таким заголовком вийшла у Празі накладом Б. Янди („Сфінкс") повість із життя Закарпаття. Автор З. М. Кудей змалював у „Верховинській Републиці" боротьбу закарпатських українців проти мадярів і румунів після розпаду австро-угорської монархії. Чеська критика називає повість вдатною.

— **Страйк у фабриці „Арма".** У вівторок вибухнув страйк у фабриці зброї „Арма" при вул. Бема у Львові. На 160 робітників застрайкувало 60. Фабрика не виплатила робітникам платень уже за довший час, тому робітники почали страйк. Через ніч вони були в фабриці.

— **Арештування в Підбірцях.** Слідство в справі вбивства 42-літньої вдови Шаферової, властительки крамниці в Підбірцях під Львовом, не потвердило здогаду, що злочину допустився відпалений конкурент доньки Шаферової, Ханн. Познаки вказують на те, що вбивства доконав хтось з місцевих селян, довжників Шаферової, яких вона запізвала до суду. У звязку з тим арештовано 8 місцевих селян.

— **Скок з потягу.** До особового потягу, що їхав у ночі з Підзамча до Тернополя, всів 18-літній Роман Паньківський, відомий львівській поліції злодій. Коли находився між Підгірцями і Борщовичами, Паньківський перейшов до вагону першої кляси й пробував красти. Сполошений кондуктором, вискочив крізь вікно на залізничий шлях. Тут найшли його тяжко потовченого й поломаного. Віз рятункового поготівля відставив його ранком у грізному стані до шпиталю.

— **Страшна самоходова катастрофа** склалася коло Високого пов. Новий Санч. Вантажним самоходом вибралася 14. ц. м. з Вісніча до Закопаного прогулька, зложена з 23 осіб. Шофер старався скоротити якнайбільше час їзди і тому, не вважаючи на протести пасажирів, гнав з недозволеною швидкістю. Наслідки такої карколомної їзди не дали на себе довго ждати. При зїзді з Високого самохід на скруті перехилився на бік і з цілою силою перевернувся, опісля, зробивши кізла, впав розбитий поперек гостинця. Всіх пасажирів викинула розгонова сила зі самоходу. На гостинці і поляні розкинуло кільканацять осіб, що кричали й стогнали з болю. Незабаром надїхало тою дорогою особове авто з Кракова й бачучи катастрофу, звернулося за рятунком до Н. Санча. Найтяжче ранену Йосифу Лазарську, жінку судді з Вісніча, повезли негайно до шпиталю, однак по дорозі вона вмерла. Умер також 12-літній Станислав Росек, привезений до шпиталю. Надїхали ще інші авта, які забрали решту ранених. Стан двох тяжко ранених дівчат, Станислави Аньол і Анелї Мазанек, учениць семинарії, був дуже тяжкий. Перша з них умерла теж у шпиталі. Сильно потовкся теж шофер і власник самоходу, Авраам Каненгісер, якого й арештували. Самохід розбився на кусники. Кажуть, що Каненгісер мав дозвіл староства возити людей, хоча самохід до того не надавався. Слідство викрило, що самохід мав тільки на одному колесі гальму, наслідком чого шофер не міг у критичному моменті його здержати.

— **Великий банкнот.** На світовій виставі в Шікаго, що буде відкрита на другий рік, виставлять на показ однодоляровий банкнот, довгий на 4 метри і на 2 широкий. Найцікавіше, що до зладження банкноту зужили десять міліонів штук долярових банкнотів, стягнених з обігу.

— **Самогубство почтового начальника.** У Варшаві застрілився начальник почтового уряду, 43-літній Тадей Вільконський. Недавно його усунули зі служби наслідком зловживань, які ви-

крили в почтовому уряді, де він був начальником. Однак Вільконський казав, що він невинен, і написав кілька листів до своїх зверхників. В часі писання одного листу добув револьвера і відобрав собі життя.

— **Велика залізнича катастрофа** скоїлася на Закарпатській Україні коло Нового Міста над Вагом. Наслідком хибно наставленої зворотниці особовий потяг наїхав у повному розгоні на товаровий. Оба паровози і 15 вагонів розбилися в дребезги, при чому 5 осіб згинуло на місці, а 17 є тяжко ранених, з яких кілька бореться зі смертю.

— **Скочила з третього поверху.** У вівторок з вікна 3-го поверху при вул. Шашкевича ч. 1. у Львові кинулася на вулицю наймичка Гайманів 22-літня Люся Бучинська. Згинула на місці. Перед смертю розмовляла ще двічі телефонічно з Дрогобичем. Поліція веде слідство.

— **Присуд за кривоприсягу.** Анна Петричкова з Дрогобича зізнавала на розправі Як. Косака в Самборі (свояка Ст. Косака, що на днях покінчив у Львові самогубством) у характері свідка. Після розправи суд притягнув Петричкову до відповідальности за зложення фальшивих зізнань. За це окружний суд у Самборі засудив Петричкову на 6 місяців тюрми. Апеляційний суд знизив Петричковій кару до 4 місяців, бо взяв під увагу, що вона має четверо дітей, хорих на чахотку.

— **Дрібні вісти.** Підчас купелі в ставі біля цегольні при вул. Снопківській у Львові 12-літний Микола Кравець скочив так нещасливо у воду, що пробив собі живіт на якімсь залізі. — Вістка про задуману ліквідацію фабрики тютюну у Винниках під Львовом показалася фальшивою.

— **Гадина спричинила затонення порому.** Біля міста Колялюр в Індії на поромі, на якім було около 100 людей, виповзла з кошика селянки гадина та вкусила одного чоловіка. Серед подорожних счинився переполох, усі кинулися в одній напрямі, наслідком чого пором перехилився і в одній хвилині затонув. Майже всі подорожні згинули.

— **Цирк Станевських у Львові.** Один з головних відділів великого цирку Станевських у Варшаві приїздить потягом із 30 вагонів на короткий час до Львова і розтабориться на пл. Бема. Перше представлення, на яке зложиться богата і ріжнородна програма, відбудеться в пятницю, 19. п. м. вечором. Цирк Станевських користувався завжди симпатією львівської публики, яка без сумніву й цим разом поспішить громадно на його вистави, шукаючи приємної розваги в теперішньому огірковому сезоні, тим більше, що ціні вступу низькі.

———o———

З нових книжок.

о. Емілій Ковч: ЧОМУ НАШІ ВІД НАС УТІКАЮТЬ. Львів, 1932. Накладом автора. Відбито в Союзній Друкарні у Станиславові. Стор. VII + 147. Ціна 3 зол.

На початку книжки автор у першій замітці стверджує болючий факт дезерції вірних з гр.-кат. обряду і тимсамим з нашої нації на латинство, православія, штунду, баптизм і т. д. Дивується дуже, чому у нас того катастрофального стану не видвигають у повній ширині на денне світло суспільної критики і застанови.

В другій замітці автор застерігається проти закиду, будьто він був за латинізацією обряду; він лише хоче його припоровити до теперішніх обставин, так, щоби вірних не відпихати від обряду, церкви і народу.

В третій замітці подає дві причини втечі вірних, а саме: обряд і духовенство, тому й цілу книжку ділить на дві вище згадані части.

В першій части п. з. „Обряд" є розділи: 1. Мова. 2. Азбука. 3. Спів. 4. Богослуження. 5. Церемонії. 6. Утвар. 7. Відпусти. В розділі „Мова" домагається шановний автор зовсім правильно, щоби книги церковні, молитви, богослуження були переложені на зрозумілу народові мову. Відомо-ж, що навіть людоїдів на островах Тихого Океану навертають на католицьку віру й учать Отченашу в їх рідній мові. Домагається зміни азбуки, бо нині її ніхто з молодого покоління не вміє читати. На 11 сторінках подає автор свої замітки про спів. Він завважує, що з хвилиною, як заведено в церкві хоровий спів, люди в багатьох випадках стратили інтерес ходити до церкви. Замітив це також ще перед війною чужий нам зовсім по народности священик, князь Макс, котрий приїздив до Галичини для студій східних обрядів. Одначе, хоч усі бачать, як часто кепські хорові співи виганяють на селі людей з церкви, то проте дяки продовжують їх дальше, бо так бажає собі нерідко парох, котрому спів маси противний, бо протягає Службу Божу. Всі вище згадані і дальші уваги автора щодо богослужень, церемоній, утвари і відпустів є такі цікаві, що варто би їх усім прочитати. Додав би я ще до того будову церков, вівтарів, іконостасів і цілого внутрішнього уладження, так, щоби все те притягало людей до церкви, а не відпихало.

Друга частина книжки під заголовком: „Духовенство" має рівнож 7 розділів, а саме: 1. Виховання. 2. Жонатий стан духовенства. 3. Джерела доходів. 4. Інші причини, що підривають повагу духовенства. 5. Участь духовенства в народній роботі. 6. Церковні братства. 7. Сповідальниця і проповідальниця.

Виховання духовенства хотів би автор поставити на такій висоті, щоби з духовних семинарів виходили неустрашимі воїни віри Христової, місіонарі, ревні суспільні і народні діячі, котрі не лише покладиб край дезерції вірних, але також освідомили їх національно. Священик повинен сповнити свій обовязок супроти церкви і народу совісно, ревно і точно, принести ціле своє життя в жертву Богові, бо лише тоді зможе охоронити сотки і тисячі вірних від переходу у ворожі табори. Такої самопосвяти може — на думку автора — доконати лише целебс, священик вільний від родинних і господарських турбот. Таною саможертвою для обряду віданачаються майже всі римо-кат. парохи, сотрудники і катехити, що звязані залізною дисципліною з гори, йдуть безупинно до наступу. Не може їм, каже автор, як слід протиставитись жонате духовенство, котре зпоза кіп збіжа, копиць сіна, уриров і коней не бачить нічого і кладе справи церкви нерідко на останнім місці, а народні справи зовсім не зачіпає. Жонатий священик мусить своїх парохіян уважати дуже часто за обєкт фінансової експльоатації і на тім тлі доходить нераз між ними і підчиненою йому паствою до формальної війни; і це без сумніву одна з найважніших причин, що вірні покидають свій обряд. Тому автор радить не торгуватись за платню за сповнені церковні функції, а вже ніколи не позиватись до суду за треби.

Написав ту книжку священик, що, як сам каже, переконався, як латинізація поробила великі щербини в його парохії в Перемишлянах і Бортросні ще перед війною, перед його приходом. І. Наумович, будучи рівнож парохом Перемишлян, нарікав у своїх писаннях на великі поступи латинізації, шукав доріг до її спинення і знайшов їх у православію. Інакше хоче розвязати це болюче питання автор, котрий зі сторінок своєї книжки промовляє до цілої української суспільности і закликає не говорити про це тихцем по кутиках, півголосом, лише зайнятись справою для її повного висвітлення й остаточного полагодження, бо справа справді дуже грізна, грізніша, ніж би це комусь видавалося. Кожної днини заливає нас лявіна, а злидні, занедбання обряду і духовенства віддали вже в чужі наші міста, місточка і багато більших сіл в чужі руки. Лишилась нас ще частина в багатьох повітах Східньої Галичини більша, в інших вже менша, одначе ми з року на рік топимося і з математичною точністю можна обчислити, коли опинимося в меншости. Ґрабський означив був час іstнування у Східній Галичині на 25 літ. Це не є це така дуже пуста фраза, аві погроза, але криється за цим глибокий зміст і сильні аргументи. Перешкодити тому — це головна ціль книжки о. Ковча. Тому всім варто прочитати ту книжку, а то тимбільше, що автор сам є жонатим священиком. І. Н.

———o———

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Богдана Евгенія Трильовська, ученица ... кл. гімн., донька Олександра, інспектора Скарбової Контролі в Ліпні (варшавського воєвідства), померла у Варшаві дня 6. серпня ц. р. — В. Їй П.!

Горем прибиті родичі складають отсим дорогу прилюдну подяку оо. Василіянам церкви при вул. Медовій у Варшаві за безкорисну участь у похоронах і відпровадження тлінних останків на кладовище на Брудно (9 км.). Начальникам Виділу Окр. Варшавської Скарбової Палати ... Вітвіцькому, Товаришам, Рідні і Знайомим за участь і співчуття — щире Спасибіг!

———o———

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 16.VIII. ... за масло експортове та десерове пріма 2·80 зол., ... літру молока 17—18 сот., літру сметани 0·90 зол., ... цепь 3·50 зол.

ОГОЛОШЕННЯ